

AMI EGY ÉRTEKES KÖNYVBŐL KIMARADT

Narodnooslobodilačka borba i revolucija u literarnom stvaralaštvu.

Szerkesztette: Ćedomir Đorđević.

Harcos Szövetség Szerbiai Bizottsága, Belgrád, 1972.

A közelmúltban jelent meg a Harcos Szövetség Szerbiai Bizottságának *A népfelszabadító harc és forradalom az irodalmi alkotásokban* című, kétszáz oldalas könyve. Az izléses kiadványt a belgrádi Kultúra nyomta és Ćedomir Đorđević szerkesztette. Az előszóból kitűnik, hogy a Harcos Szövetség Szerbiai Bizottsága és a Szerb Íróegyesület által 1971. október 1-én és 2-án Titovo Užicén szervezett tanácskozás anyagát gyűjtötték egybe és jelentették meg.

A népfelkelés kezdetének harmincadik évfordulója alkalmából megtartott megbeszélésen írók, kritikusok, történészek, könyvtárosok, levéltárosok, a napilapok és a folyóiratok, a rádió- és televízióállomások szerkesztői, könyvkiadó vállalatok, múzeumok dolgozói, zeneszerzők, képzőművészek, színészek, filmrendezők, szellemi munkások és közéleti személyiségek vettek részt. Megjelentek a szlovéniai, bosznia-hercegovinai és a Crna Gora-i íróegyesületek, továbbá a Harcos Szövetség vajdasági és kosovói szervezetének vezetőségi tagjai is. Tehát igen jelentős személyiségek mérték fel, hogyan örököltük meg a szerb írók népi forradalmunk eseményeit.

A tanácskozáson négy köszöntő, ugyanannyi beszámoló, tíz közlemény hangzott el, a vitában pedig nyolcan szólaltak fel. Miliję Radovanović, a Harcos Szövetség Szerbiai Bizottságának elnöke, Balse Govedarica, a Szocialista Szövetség Titovo Užice-i községi választmányának elnöke, Ivan Potrč, a Szlovén Íróegyesület elnöke és Ćamil Sijarić, a Bosznia-hercegovinai Íróegyesület elnöke köszöntőjében, Miloš I. Bandić kritikus pedig irodalmunk három évtizedes alakulásáról mondott bevezetőjében általános fejlődésünket ismertette.

A könyvben időszakai áttekintés található. Előbb a szerb irodalom 1945—1950-ben, majd 1950—1955-ben és 1955—1965-ben született alkotásainak tartalmi és esztétikai értékeléséről, végül az 1965-től 1971-ig terjedő időszakban végbement folyamatokról olvashatunk. Lehetetlen néhány mondatban ezt a nagy időszakot átfogó tanulmányt érzékeltetni. Tömör, lényegre törekvő összefoglaló; alapul szolgálhat további ilyen jellegű értékelésekhez. A felhasznált irodalom is rámutat a gazdag eredményekre. A hiányosságokról, az egyes időszakok nehézségeiről már lézagosabb a kép.

Miloš I. Bandić, Enver Đerđeku és Slobodan Marković beszámolói mellett minket vajdaságiakat elsősorban Zivan Milisavac *A népfelszabadító harc és a forradalom a vajdasági szerb írók műveiben* címen tartott előadása érdekel. A szerző visszatekint az első világháború előtti időszakra, majd a két háború közötti években kialakult helyzetről ad rövid áttekintést és megállapítja: a Belgrád vonzóerejében élő, vajdasági születésű szerb írók legtöbbször a főváros felé orientálódnak. Miután felsorolja közülük a jelesebbeket, rámutat arra, hogy a népfelszabadító háború kezdetén több haladó szellemű vajdasági szerb író vesztette életét. 1941 őszén a megszállók megölték Milivoje Ćiplićet, Vladimir Kolarovot és Viktor Rozencvajgot. 1942-ben életüket veszítették Branko Bajić, Dejan Brankov és mások. Újvidéken 1945-ben megjelent egy emlékkönyv a háborúban elesett, eltűnt, kivégzett írókról. A legismertebb szerb író, »aki egyik kezében puskával, a másikban tollal harcolt«, Jovan Popović volt. Zarko Vasiljević, Boško Petrović, Đuro Lavida, Slobodan Berberski, Pavle Popović műveivel foglalkozik Zivan Milisavac, akinek a munkái ugyancsak ide sorolhatók. Erih Koš és Oskar Davičo Vajdaságra vonatkozó írásait is megemlíti. Beszám-

molója harmadik részében közli, hogy csak a vajdasági szerb írókról adott tájékoztatót, mert nem érzi magát hivatottnak arra, hogy a magyar, a román, a szlovák és a ruszin írók ilyen irányú munkásságáról szóljon.

Braniko Čopić, Đorđe Radišić, Oskar Davičo, Antonije Isaković, dr. Branko Đukić, Petar S. Pešut, Dragi Milenković, Vukašin Stanisavljević, Borislav Đurović és Stojan Kostić irt még a könyvbe értékes ismertetőt.

Értékes könyvet adtak az olvasók kezébe. Éppen ezért — figyelembe véve Zivan Milisavac bejelentését — meg kell mondanunk, hogy Vajdaság nemzetiségei hiányérzettel, érthetetlenül forgatják, lapozzák a kötetet, amelyből kimaradtak, de ugyanakkor helyénvalónak tartják, hogy a kosovói albán írók munkásságáról beszámoló jelent meg benne.

Felvetődik a kérdés: miért maradtak ki belőle azok a vajdasági nemzetiségi írók, alkotók, akik a népfelzabardító háborúban veszítették életüket, vagy akik munkásmozgalmunkkal, népi forradalmunkkal foglalkoznak regényekben, elbeszéléseikben, verseikben, krónikaikban, életrajzaikban, színműveikben?

Hasznos volna, ha tartományunkban a szerbiaihoz hasonló tanácskozást szerveznének a Harcos Szövetség és az íróegyesület kezdeményezésére. Öngazolás, összegezés, számontartás lenne ez. Tartozunk ezzel az elesetteknek s azoknak, akik életüket a munkásmozgalomnak, népi forradalmunknak szentelték. A magyar írók között is voltak ilyenek. Gondoljunk csak Cseh Károlyra és Ósz Szabó Jánosra, vagy lapozzuk fel a Híd 1945-ben megjelent számait: látni fogjuk, hány írórt vártunk haza a háborúból. Bori Imre irodalomtörténete, Majtényi Mihály, Herceg János és Lőrinc Péter néhány könyve is értékes adatokat tartalmaz. Bogdánfi Sándor, Csépe Imre, Debreczeni József, Fehér Ferenc, Gál László, Gajdos Tibor, Laták István, Lukács Gyula, Petkovics Kálmán, Sinkó Ervin, Szimin Bosán Magda, Thurzó Lajos és még jó néhány név megemlíthető, amikor a jugoszláviai magyar írók ilyen vonatkozású alkotásairól van szó. Úgyszintén nem egy az itt élő nemzetiségek írói közül is. A vajdasági nemzetiségi könyvkiadók is érdekeltek egy ilyen összefoglaló elkészítésében, amelyből természetesen az itteni szerbhórvát írók sem maradhatnak ki, függetlenül attól, hogy a belgrádi kiadványban helyet kaptak.

Az értékes könyv szép borítólapját és kötéstervét Boško Rasimović készítette.

URBÁN JÁNOS

MESE ÉS VALÓSÁG

FEHÉR FERENC: A kőkecske titka.

Forum, Újvidék, 1972.

Kincskeresésre, a lobbanó lángú kőkecske, a török időkben elrejtett vas-pántos láda felkutatására invitálja első ifjúsági regényének olvasóit Fehér Ferenc — de furcsa módon, vagy szerintem nagyon is érthetően: az érdes tapintású, törött szarvú, üregében picit kulcsot rejtgető kőkecskéről a regény végéig sem tudunk meg többet, mint az elején. Pedig a mese fonalát többször is fel-felveszi Fehér, annál tovább gombolyítani azonban, ameddig kis hőse, Bice, első lázalmában eljutott, nemigen tudja, legfeljebb variálni a Ferenc bácsitól hallott, és a gyermeki képzeletet olyannyira megragadó, kiszínező történetet. Ebben tehát, a rendkívül eleven életrajzi részletek felsorakoztatása ellenére is, cserbenhagyja olvasóit — és önmagát is. S hogy a mesekeret csak körítés, szerzői avagy kompozíciós elgondolás, az